

Stockholms
universitet

REMISSVAR

2026-04-01

Dnr SU FV-0591-26

Henrik Tham
Professor emeritus
Kriminologiska institutionen

Kriminologiska institutionens förslag till remissvar på SOU 2026:13 Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar

Förslaget

Förslaget till ny lagstiftning innebär

- Kriminalisering av deltagande i kriminell sammanslutning
- Kriminalisering av samröre med kriminell sammanslutning
- Kriminalisering av försök till dessa brott
- Utvidgning av tvångsmedel för dessa brott

Sammanfattning av Kriminologiska institutionens bedömning

Kriminologiska institutionen avvisar förslaget till lagstiftning. Tydliga definitioner saknas av såväl kriminell sammanslutning som samröre. Lagförslaget blir därmed tydligt rättsosäkert.

Institutionens bedömning

Hotbilden

Det är numer legio att i statliga utredningar och propositioner på straffrättens område ägna flera sidor åt att beskriva den organiserade brottslighetens systemhotande karaktär. Denna utredningen skiljer sig härvidlag inte. Den organiserade brottslighetens systemhotande karaktär har framhållits i budgetpropositionerna sedan 20 år tillbaka. Det påpekas också i olika officiella dokument att denna typ av brottslighet utvidgas och blir

Kriminologiska institutionen

Stockholms universitet
106 91 Stockholm

Besöksadress
Universitetsvägen 10C, plan 6
www.su.se/kriminologiska-institutionen/

Telefon: 08-16 23 34
E-post: prefekt@criminology.su.se

allvarligare år från år. Även det statliga våldsmonopolet påstås nu vara hotat.

Att det finns problem med organiserad brottsligheten i Sverige är oemotsagt, men återkommande beskrivningar av detta slag, utan tydligt empiriskt stöd för att det faktiskt hotar Sveriges samhällssystem i grunden, bör främst betraktas som ett sätt att försöka etablera en otrygghet som kan berättiga en alltmer repressiv och auktoritär straff- och tvångslagstiftning.

Terrorism

Begreppet terrorism förekommer 107 gånger i utredningen. Hotbilden skruvas härmed upp. Genom att framhålla det systemhotande i den organiserade brottsligheten blir det möjligt att göra analogier till terrorism, och lagstiftningsmodeller från terroristlagstiftningen kan användas.

För att dömas för terroristbrott krävs att gärningen allvarligt kan skada ett land eller en mellanstatlig organisation. Därtill ska avsikten vara att 1. injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en del av en befolkning, 2. otillbörligen tvinga ett offentligt organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller 3. allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land eller i en mellanstatlig organisation (SFS 2022:666). Det framgår således att terroristbrott är en helt annan typ av brottslighet än den som är föremål för utredningen, vilket även tar sig uttryck i att straffen för terroristbrott är betydligt högre. Att även betrakta deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar som terrorism, innebär en betydande expansion av vad som ska betraktas som terrorism.

Definitioner

I utredningen framhålls på flera ställen problemet med definitionen av organiserad brottslighet och kriminell sammanslutning, två begrepp som tydligt överlappar och som används parallellt. Det framhålls att det inte finns någon svensk definition av organiserad brottslighet och att det är svårt att ge en enhetlig bild av den organiserade brottsligheten i Sverige. Därmed

blir det svårt att bedöma hur definitionen av kriminell sammanslutning ska tolkas och tillämpas.

Lägg därtill att det inte ställs ”något krav på sammanslutningens varaktighet” (s.16). Definitionen kan således bli tillämplig redan vid första tillfället som brottsligheten utförs. Det räcker således med ”ett fortsatt samarbete mellan åtminstone tre personer” för att det ska utgöra en kriminell sammanslutning. Vidare kan i princip samtliga brottstyper ses som organiserade. Enligt Myndighetsgemensam lägesbild av den organiserade brottsligheten (2023) anges: ”Eftersom definitionen är bred utesluter den i praktiken ingen brottslighet”.

Förutom direkt deltagande i kriminell sammanslutning ska nu även ”samröre” kriminaliseras, vilket är ytterligare ett svårdefinierat och vagt begrepp som riskerar omfatta en mängd handlingar som inte är direkt kopplade till den kriminella sammanslutningens konkreta brottslighet. Även individer som inte direkt medverkat men som på något sätt främjat, stärkt eller understött den kriminella sammanslutningen ska dömas för deltagande i en kriminell sammanslutning.

I det kriminaliserade samröret ingår även rådgivning. Samtliga dessa samrörandeformer är svåravgränsade och riskerar i sin tillämpning leda till en otydlighet om vad som är straffbart. I ett särskilt yttrande av experten Thomas Olsson framhålls att det blir särskilt problematiskt vad som ska betraktas som kriminell rådgivning, en oklarhet som riskerar få konsekvenser för relationen mellan advokater och deras klienter. Olsson tar i sitt yttrande också upp svårigheterna med att definiera samröre i det vardagliga umgänget mellan vänner och familjemedlemmar. Till detta kan läggas problem med hur samröre ska bedömas om det förekommit hot, t.ex. att förvara något som är illegalt.

Den ekonomiska vinningen av organiserad brottslighet kan, enligt utredningen, tänkas användas för terroristverksamhet. Av de 62 000 personer som Polismyndigheten anser vara gängkriminella eller kopplade till gängkriminaliteten uppges 4 000 utnyttja välfärdssystemet på ett icke lagligt sätt. De vinster som härigenom görs skulle då kunna användas för att

finansiera terrorism. Det gäller även handel med narkotika och andra typer av vinningsbrott. Med den vida definitionen av organiserad brottslighet kommer ett mycket stort antal personer att på detta sätt kunna tänkas göra sig skyldighet till samröre med terrorism.

Rättssäkerhet

Definitionen av organiserad brottslighet och gängbrottslighet är alltså erkänt oklar. Det gäller även hur deltagande och samröre ska kunna definieras. Till detta kommer att även försök till deltagande och samröre ska kriminaliseras, något som rimligen blir svårt att definiera på ett säkert sätt. Med så osäkra definitioner i flera led måste frågan ställas om det då ens går att avkunna domar som i strikt mening är felaktiga. Rättsosäkerheten i den föreslagna lagstiftningen måste bli avsevärd.

Slutsats

Kriminologiska institutionen avvisar förslagen i SOU 2026:13.

Beredning och beslut

Kriminologiska institutionens förslag till remissvar på SOU 2026:13 Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (dnr SU FV-0591-26) beslutades per capsulam den 01 april 2026 av Kriminologiska institutionens styrelse, under ledning av ordföranden, professor Tove Pettersson.

Remissvaret har beretts av professor emeritus Janne Flyghed och professor emeritus Henrik Tham.

Protokollförare var Silsa Heilborn, administrativ chef. Institutionsstyrelsens beslut protokollfördes med dnr SU-312-0004-26.

BESLUT

2026-04-01

Dnr SU-312-0004-26

Silsa Heilborn
Administrativ chef
Kriminologiska institutionen

Kriminologiska institutionens förslag till remissvar på SOU 2026:13 Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar

Synpunkter från Kriminologiska institutionens forskare och experter har inkommit till institutionsstyrelsen och redovisas i dokumentet "Förslag till remissvar från Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet på SOU 2026:13 Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar", dnr SU FV-0591-26.

Remissvaret har beretts av professor emeritus Janne Flyghed och professor emeritus Henrik Tham.

BESLUT

Kriminologiska institutionens institutionsstyrelse godkänner förslaget som utgör Kriminologiska institutionens svar på remissen.

Delges:

Kriminologiska institutionen
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Kriminologiska institutionen